

2019'DA İŞSİZLİK PATLADI İSTİHDAMDA DEPREM YAŞANDI!

2019'DA İŞSİZ SAYISI 932 BİN ARTARKEN,
İSTİHDAM 658 BİN AZALDI

Hükümet'in İşsizlik ve İstihdam Hedefleri Tutmadı!

AKP Öncesi Dönemde Yüzde 8 Olan Yıllık Ortalama İşsizlik Oranı, AKP Hükümetleri Döneminde Yüzde 10,9'a Yükseldi.

20 Mart 2020

İŞSİZLİK VE İSTİHDAMIN GÖRÜNÜMÜ RAPORU

2019 Yıllık

Bu araştırma **Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Merkezi (DİSK-AR)** tarafından hazırlanmış ve 20 Mart 2020 tarihinde kamuoyuna sunulmuştur. Araştırma DİSK-AR kaynak gösterilerek kullanılabilir.

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

Adres: Dikilitaş Mahallesi Eren Sokak No: 4 Beşiktaş, İstanbul

Tel: (0212) 291 00 05 – 291 00 06 – 258 19 66 – 258 19 67

Faks: (0212) 240 42 09 ve (0212) 296 91 24

GSM: (0533) 276 47 23

Web: www.disk.org.tr

e-posta: diskar@disk.org.tr

Sosyal medya (Facebook, Twitter, Instagram): @diskinsesi @disk_arastirma

2019'DA İŞSİZLİK PATLADI, İSTİHDAMDA DEPREM YAŞANDI. İŞSİZLİK 932 BİN KİŞİ ARTARKEN, İSTİHDAM 658 BİN KİŞİ AZALDI HÜKÜMET'İN YEP HEDEFLERİ TUTMADI!

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 20 Mart 2019 tarihinde 2019 yıllık işgücü İstatistiklerini açıkladı. 2019 yıllık işgücü İstatistikleri işsizlik ve istihdamda vahim tablolun devam ettiğini gösteriyor. İşsiz sayısı 2018'e göre 932 bin artarken istihdam bir önceki yıla göre 658 bin kişi azaldı.

2018 yılında 3 milyon 537 bin olan işsiz sayısı 4 milyon 469 bine yükseldi. İşsizlik oranı 2,7 puanlık artış ile %13,7 seviyesinde gerçekleşti. Tarım dışı işsizlik oranı 3,1 puanlık artış ile %16,0 oldu.

2018'de 6 milyon 262 bin olan geniş tanımlı işsiz sayısı 960 bin artarak 2019'da 7 milyon 222 bine yükseldi. Geniş tanımlı işsizlik oranı yüzde 20,7 olarak gerçekleşti.

Genç işsizliği yüzde 20,3'ten yüzde 25,4'e yükselirken, kadın işsizliği yüzde 13,9'dan yüzde 16,5'e yükseldi.

Genç kadın işsizliği yüzde 30,6 olarak gerçekleşirken, kentsel genç kadın işsizliği yüzde 35,7 gibi rekor bir düzeye ulaştı.

2018'de yüzde 47,4 olan istihdam oranı 2019'da 45,7'ye geriledi. İstidamda yaşanan 658 bin kişilik daralmanın 200 bini tarımda, 113 bini sanayide ve 442 bini inşaatta gerçekleşti. İnşaat sektöründe tam bir istihdam depremi yaşandı.

2019 yıllık işsizlik oranı yüzde 13,7 gerçekleşerek 2020-2020 Yeni Ekonomi Programı'nda (YEP) yer alan 12,9 hedefinin üzerinde gerçekleşti.

YEP'e göre program dönemi boyunca istihdamın yıllık ortalama 1 milyon 80 artması öngörülüyordu. Oysa 2019 yılında istihdam 658 bin kişi geriledi. Sonuçta hem işsizlik hem de istihdam YEP hedeflerine ulaşamadı.

2019 yıllık işgücü verileri AKP Hükümeti'nin işsizlikle mücadele ve istihdam yaratmada başarısız olduğunu gösteriyor. Üstelik bu başarısızlık sadece kriz dönemine özgü değildir. AKP uzun dönemli olarak da işsizlikle mücadelede başarısızdır. AKP öncesi dönemde yıllık ortalama işsizlik yüzde 8 iken AKP'li yıllarda yıllık ortalama işsizlik yüzde 10,87 olarak gerçekleşti.

2019 yılında krizin işgücü piyasaları üzerinde etkisi ser biçimde devam etti. Ekonomi yeni istihdam yaratmak bir yana istihdam kaybı yaratıyor. İşsizlik ise tırmanmaya devam ediyor.

Türkiye ekonomisi henüz krizin etkisini atlatmamışken bu kez de koronavirüsten kaynaklı yeni bir ekonomik depreme yüz yüzedir. Önümüzdeki aylarda işsizlikte çok daha ciddi bir yükseliş ve çok önemli istihdam kayıplarının yaşanması kaçınılmaz görünmektedir.

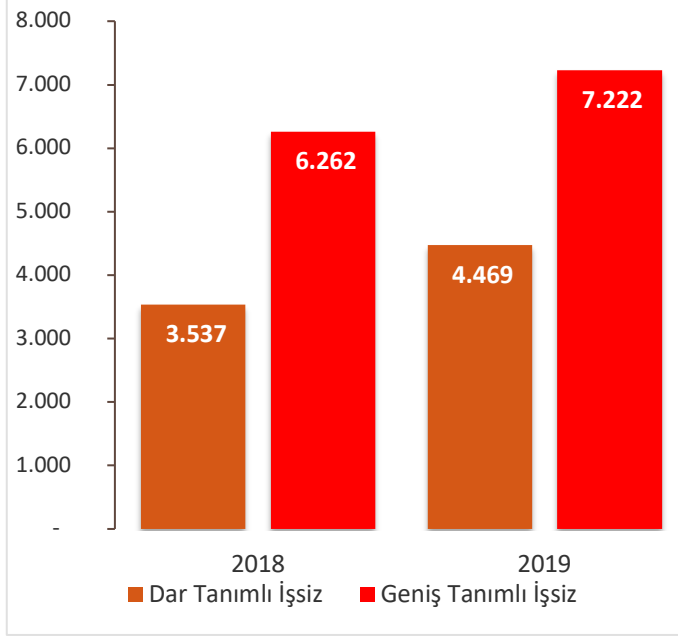
Bu nedenle, koronavirüs salgını döneminde özel önlemler alınmalıdır!

Koronavirüs salgını döneminde işten çıkarmalar yasaklanmalıdır.

Koronavirüs salgını döneminde kısa çalışma ödeneği hızla devreye sokulmalıdır.

2019'DA İŞSİZLİKTE PATLAMA YAŞANDI! GENİŞ TANIMLI İŞSİZ SAYISI 7,2 MİLYON!

Grafik 1: İşsiz Sayıları (2018-2019) (Bin)

2018'de 3 milyon 537 bin olan **dar tanımlı işsiz sayısı** 2019'da 932 bin kişi artarak **4 milyon 469** bine yükseldi (Grafik 1).

Böylece krizin etkisi net bir biçimde 2019 yılı işsizlik oranlarına yansımış oldu.

DİSK-AR tarafından hesaplanan **geniş tanımlı işsiz sayısı** 2018'de 6 milyon 262 bin iken 2019'da 960 bin artışla **7 milyon 222 bin kişi** oldu. Geniş tanımlı işsizlik oranı 2019'da **yüzde 20,7** olarak hesaplandı (Tablo 1). Ümidini kaybeden işsizler son 1 yılda 81 bin kişi arttı. 2019'da iş bulma ümidini kaybedenlerin sayısı 627 bine ulaştı.

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması 2019, DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 1: Geniş Tanımlı İşsizlik (2018-2019) (Yıllık-Bin)

İşsiz Türü	2018	2019	Fark
Dar tanımlı işsizler	3.537	4.469	932
İş aramayıp çalışmaya hazır olanların tümü	2.308	2.468	160
<i>a-İş bulma ümidi olmayanlar</i>	546	627	81
<i>b- Diğer iş aramayıp çalışmaya hazır olanlar</i>	1.624	1.659	35
Zamana bağlı eksik istihdam	400	364	36
Mevsimlik çalışanlar	155	103	-52
Toplam	6.262	7.222	960

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması 2019, DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır.

Not: Dar ve geniş tanımlı işsizlikle ilgili yöntemsel açıklama ekteidir.

AKP İŞSİZLİKLE MÜCADELEDE BAŞARISIZ!

AKP döneminde işsizlik oranları, kendinden önceki döneme göre ciddi bir yükseliş gösterdi. TÜİK'in detaylı işgücü serilerine ulaşılabilen 1988 ile 2002 arasında yıllık ortalama işsizlik oranı yüzde 8 olarak gerçekleşirken, AKP hükümetleri dönemi olan 2003-2019 arasında yıllık ortalama işsizlik oranı yüzde 10,87 oldu (Grafik 2).

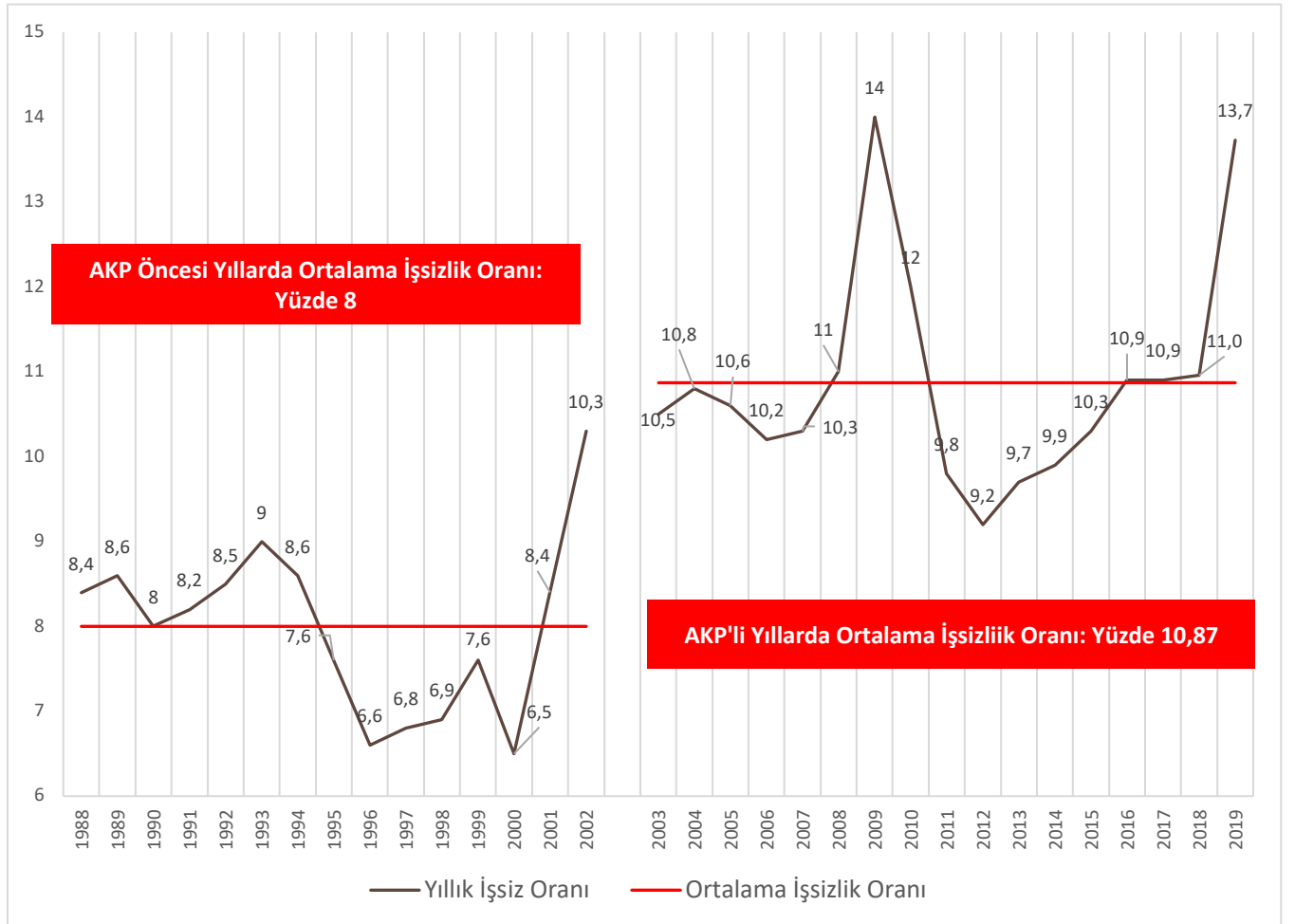
AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılı sonunda yüzde 10,3 olan işsizlik oranı 2008 krizi sonrasında yüzde 14'e yükseldi. 2018'in ağustos ayında başlayan ve asıl etkileri 2019'da hissedilen ekonomik kriz işsizliği artırmaya devam etti. 2019'da ortalama işsizlik yüzde 13,7 olarak açıklandı. Böylece 2018'e göre işsizlik 1 yılda 3 puan artmış oldu.

İşsizlik oranları 2012 yılında başlayarak düzenli bir tırmanış içine girmiştir. 2008 krizinde yüzde 14'e tırmanan işsizlik 2012'de 9,2 seviyesine kadar geriledi. Ancak daha sonra düzenli olarak artmaya başladı. Türkiye 1988'den bu yana yıllık olarak ikinci en yüksek işsizlik düzeyini yaşamaktadır.

Cumhuriyet tarihinin en yüksek iki işsizlik oranı da AKP dönemine aittir.

Böylece AKP, büyük bölümünde koalisyon hükümetleri olan 1988-2002 dönemine göre işsizliği yaklaşık 3 puan yükseltmiş oldu. Devasa teşviklere ve iddialı istihdam seferberliği söylem ve girişimlerine rağmen AKP hükümetleri işsizlikle mücadelede başarısızdır.

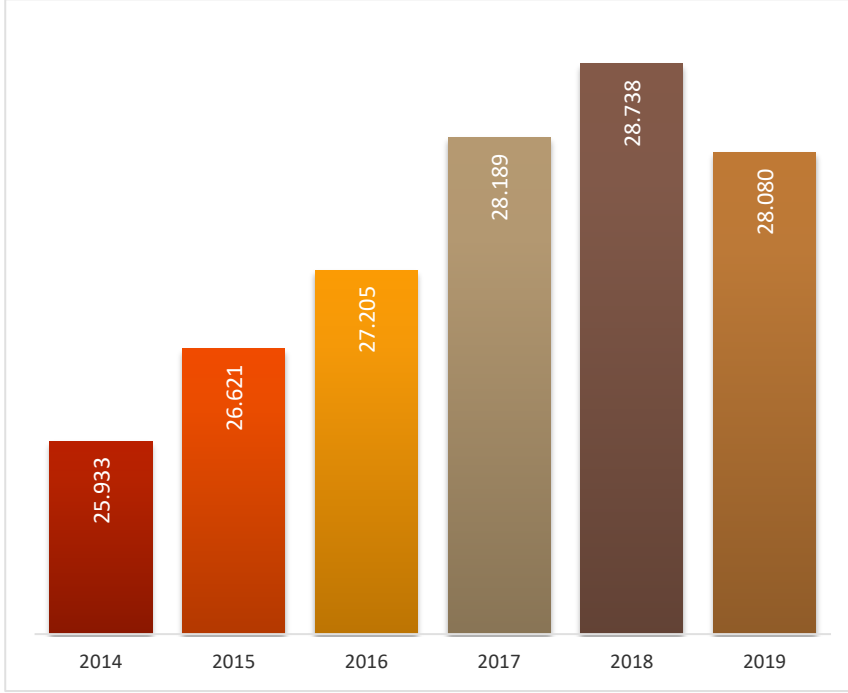
Grafik 2: Yıllık Ortalama İşsizlik Oranları (1988-2019)

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırmaları, ilgili yıllar. DİSK-AR.

2018'E GÖRE SON 1 YILDA 657 BİN KİŞİ İŞİNİ KAYBETTİ

Grafik 3: İstihdam Edilenler (2018-2019) (Bin)

2018'de 28 milyon 738 bin olan **mevsim etkisinden arındırılmamış istihdam** 2019'da **28 milyon 80 bin kişiye düştü** (Grafik 3). Böylece yıllık ortalama olarak 2018'e göre son 1 yılda 657 bin kişi işini kaybetmiş oldu.

Ayrıca toplam istihdam düzeyi sadece 2018'e göre değil 2017'ye göre de düşmüş oldu. 2017'de istihdam 28 milyon 189 bin iken 2019'da 28 milyon 80 bin oldu.

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması 2019, DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

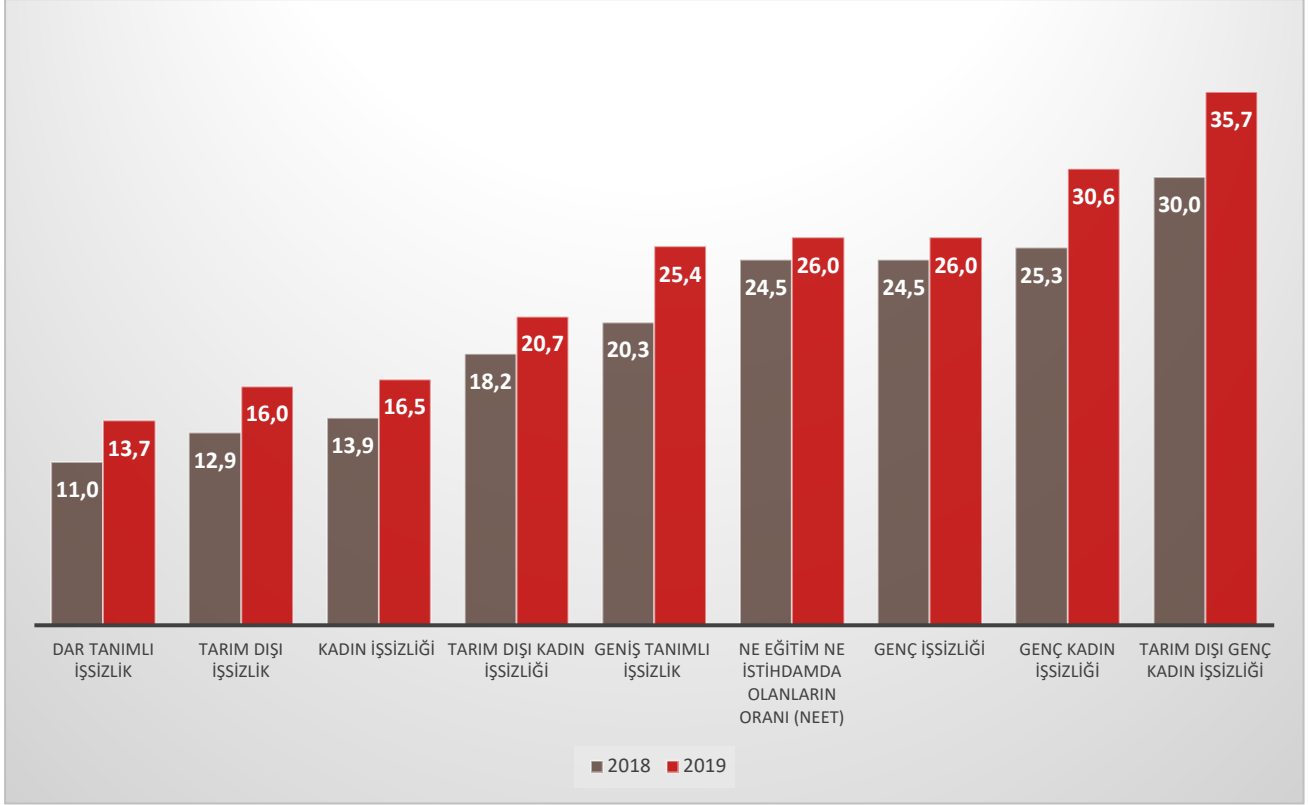
GENÇLER VE KADINLAR İŞSİZLİKTE İLK SIRADA

Genç işsizliği, kentsel kadın işsizliği ve tarım dışı genç kadın işsizliği son 1 yılda en yüksek işsizlik türü olarak görülmeye devam ediyor. Ancak bütün işsizlik türlerinde artış yaşanıyor. Tarım dışı işsizlik son 1 yılda 3,1 puan arttı. Tarım dışı işsizlik 2019'da yüzde 16'ya ulaştı.

Mevsim etkisinden arındırılmamış genç işsizliği 5,1 puan artarak yüzde 20,3'ten **yüzde 25,4'e**, **mevsim etkisinden arındırılmamış kadın işsizliği** 2,6 puan artarak 13,9'dan **yüzde 16,5'e** yükseldi.

Kriz döneminde de kentsel genç kadın işsizliği yüzde 36'lara ulaştı, kadın işsizliği kategorisinde en yüksek işsizlik seviyesini gördü. 2019'da da kentsel genç kadın işsizliği yüzde 35,7 ile yine en yüksek işsizlik türü oldu (Grafik 4).

Grafik 4: İşsizlik Türleri (2018- 2019) (%)

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması 2018 ve 2019, DİSK-AR (NEET: Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olanlar)

İŞSİZLİKLE MÜCADELE ÖNERİLERİ

KORONAVİRÜS SALGINI DÖNEMİNDE ÖZEL ÖNLEMLER ALINMALIDIR!

- Koronavirüs salgını döneminde işten çıkarmalar yasaklanmalıdır.
- Koronavirüs salgını döneminde kısa çalışma ödeneği hızla devreye sokulmalıdır.
- İşsizlik sigortasından yararlanma koşulları iyileştirilmelidir. Koronavirüs salgını döneminde son üç yılda 600 gün çalışma koşulu 90 güne indirilmelidir.
- “Herkesin çalışması için, herkesin daha az çalışması” ilkesi doğrultusunda haftalık çalışma süresi gelir kaybı olmaksızın 37,5 saate, fazla mesailer için uygulanan yıllık 270 saat sınırı, 90 saate düşürülmelidir.
- İstihdam artışlarında kamunun payı dikkate değerdir. Kamu istihdamının artırılması, kamuda eğreti ve güvencesiz çalışma biçimleri yerine, kadrolu ve güvenceli istihdam artışının sağlanması yaşamsal önemdedir. Kamu girişimciliği ve hizmetleri istihdam yaratacak şekilde yeniden ele alınmalı ve kamuda personel açığı derhal kapatılmalıdır.
- İş başında eğitim adı altında çırak, stajyer, kursiyerlerin ve bursiyerlerin ucuz işgücü deposu olarak kullanılması uygulamasına son verilmelidir.
- Uluslararası çalışma normları doğrultusunda herkese en az bir ay ücretli yıllık izin hakkı tanınmalıdır.
- Güvencesiz çalışma biçimlerine son verilmeli, tüm taşeron işçilere kadro verilmelidir. Kamu taşeron işçileri kamu işçisi olarak kadroya alınmalıdır.

- Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) "insana yaraşır iş" yaklaşımı temelinde herkese güvenceli ve nitelikli işler sağlanmalıdır.
- Sendikal hak ve özgürlüklerin kullanımı güvence altına alınmalı, sendikal barajlar kaldırılmalı, herkesin sendika hakkını özgürce kullanabilmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- Toplum yararına çalışma programları kapsamında çalıştırılanlar daimî işçi statüsüne geçirilmelidir.
- İşsizlik Sigortası Fonunun amaç dışı kullanımına son verilmelidir.
- Kadın istihdamının artırılması ve işsizliğin azaltılması için işgücü piyasalarındaki cinsiyetçi uygulamalara son verilmeli, ev içi bakım hizmetleri devletin gereken nitelikli, yaygın ve ücretsiz bakım hizmetlerinin sağlaması ile kadının üzerinden alınmalıdır.

Yöntemsel Açıklama:

Yöntemsel Açıklama: Dar Tanımlı İşsizlik

TÜİK referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiçbir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son 4 hafta içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan 15 ve daha yukarı yaştaki kişileri işsiz olarak tanımlamaktadır. 2014 yılı öncesinde iş arama kriterinde referans dönemi olarak “son 4 hafta” yerine “son 3 ay” kullanılmaktaydı. Dar tanımlı işsizlik oranı işsizlerin işgücüne oranı olarak hesaplanır.

Geniş Tanımlı İşsizlik

Dar tanımlı (standart) işsizlik oranı işgücü piyasalarındaki durumu bütün boyutlarıyla ortaya koyamıyor. Dar tanımlı/standart işsizlik hesaplarının taşıdığı kısıtlar ve sorunlar nedeniyle, işsizliğin gerçek boyutlarının anlaşılması için alternatif işsizlik hesaplamalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Alternatif işsizlik hesaplamaları konusunda en detaylı yöntemi **Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)** önermektedir. ILO geniş tanımlı işsizliği **emeğin eksik kullanımı (labour underutiliation)** olarak adlandırmakta ve standart işsizlik oranları yanında ülkeler için alternatif/geniş tanımlı işsizlik oranlarını da hesaplamaktadır. ILO geniş tanımlı işsizlik kapsamında zamana bağlı eksik istihdam edilenleri (kısa zamanlı çalışanları, mevsimlik çalışanları), standart işsizleri ve potansiyel işgücünü (halen çalışmıyıp iş bulursa çalışmak isteyenleri) dahil etmektedir.

AB İstatistik Bürosu Eurostat da alternatif işsizlik oranlarına ilişkin düzenli veriler yayınlamaktadır. Eurostat kısmi zamanlı çalışanların eksik istihdamı, iş aramayıp çalışmaya hazır olanlar ve iş arayıp hemen çalışmaya hazır olamayanlar başlıkları altında alternatif işsizlik hesaplamasına dahil etmektedir.

ABD Çalışma İstatistikleri Bürosu geniş tanımlı işsizliği, “emeğin eksik kullanımının alternatif hesaplanması” (alternative measures of labor underutilization) başlığı altında resmi işsizlik oranı ile birlikte düzenli olarak hesaplayıp yayınlamaktadır. Örneğin Büro Aralık 2019’da ABD’de resmi işsizlik oranını 3,9 olarak hesaplarken, geniş tanımlı işsizliği 6,7 olarak hesaplamıştır.

TÜİK geniş tanımlı işsizlik verilerini açıklamasa da çeşitli kurum ve kişiler geniş tanımlı işsizlik oranlarını hesaplamaktadır. TİSK bir süre genişletilmiş işsizlik oranlarını hesaplayıp açıkladı ancak daha sonra bu hesaplamadan vazgeçti. TÜSİAD işgücü piyasalarına ilişkin çeşitli çalışmalarında alternatif işsizlik hesaplamalarına yer verdi. DİSK-AR da uzun yıllardır geniş tanımlı işsizlik oranlarını hesaplamaktadır. Alternatif işsizlik hesaplamaları ayrı bir saha çalışmasına dayalı değildir. Geniş tanımlı işsizlik TÜİK tarafından açıklanan Hanehalkı İşgücü Araştırmasında yer alan ham verilerin yeniden hesaplanmasıyla bulunuyor.

DİSK-AR’ın kullandığı geniş tanımlı işsizlik hesaplaması beş unsurdan oluşuyor: 1) Dar tanımlı (standart) işsizler, 2) İş aramayan ancak çalışmaya hazır olanlar iki gruba ayrılıyor: 2-a) İş bulma ümidini kaybedenler, 2-b) İş aramayan ancak çalışmaya hazır olan diğer bireyler, 3) Mevsimlik çalışanlar, 4) Zamana bağlı eksik çalışanlar. Bu beş unsur TÜİK verilerinde ham olarak bulunmaktadır.

Zamana bağlı eksik istihdam: Referans haftasında istihdamda olan, esas işinde ve diğer işinde/işlerinde toplam olarak 40 saatten daha az süre çalışmış olup, daha fazla süre çalışmak istediğini belirten ve mümkün olduğu taktirde daha fazla çalışmaya başlayabilecek olan kişilerdir.

İş aramayıp çalışmaya hazır olanlar: Çeşitli nedenlerle bir iş aramayan, ancak 2 hafta içinde işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir. Bunlar iki alt başlıkta ele alınmaktadır:

İş bulma ümidi olmayanlar: Daha önce iş aradığı halde bulamayan veya kendi vasıflarına uygun bir iş bulabileceğine inanmadığı için iş aramayan ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.

Diğer: Mevsimlik çalışma, ev kadını olma, öğrencilik, irad sahibi olma, emeklilik ve çalışamaz halde olma gibi nedenlerle iş aramayıp ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.